

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2007 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä toukokuuta 2007 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011 (VNS 1/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla

varannut muille erikoisvaliokunnille tilaisuuden antaa asiasta lausunto valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- oikeusministeri Tuija Brax.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on tarkastellut valtioneuvoston kehyspäätöstä oikeusministeriön hallinnonalan osalta ja keskittynyt erityisesti vankeinhoitolaitoksen ja syyttäjälaitoksen voimavaroihin. Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota valtionhallinnon tuottavuusohjelman lisätavoitteisiin ja oikeuspoliittisen tutkimuksen voimavaroihin.

Vankeinhoitolaitos

Kehyspäätöksen mukaan vankitiloja peruskorjataan mm. asianmukaisten saniteettitilojen varmistamiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rangaistusten täytäntöönpanoon on kehyksessä osoitettu lisää määrärahoja vuoden 2007 tasoon verrattuna tasokorjauksena 4,5 miljoonaa euroa vuodessa sekä vankiloiden rakennusinvestointiohjelmaan ja vuokrien nousuun viisi miljoonaa euroa vuodessa. Säästöjä odotetaan aiheutuvan vankimäärän alenemisesta 800 000 euroa vuodessa ja vuodesta 2009 al-

kaen sakon muuntorangaistuksen käytön vähentämisestä 900 000 euroa vuodessa.

Lakivaliokunta on erityisesti viime vaalikaudella kiinnittänyt toistuvasti huomiota vankeinhoitolaitokselle osoitettujen määrärahojen niukkuuteen (ks. esim. LaVL 15/2006 vp, LaVL 18/2005 vp, LaVM 10/2005 vp, LaVL 18/2004 vp ja LaVL 7/2003 vp). Lokakuun alussa 2006 tuli voimaan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva mittava kokonaisuudistus, jonka tavoitteiden toteuttaminen vaatii merkittävästi voimavaroja. Valiokunnan mielestä jatkossakin on pidettävä kiinni kokonaisuudistuksen tavoitteista, kuten mahdollisimman monen vangin sijoittamisesta työhön, koulutukseen tai muihin vangin valmiuksia edistäviin toimintoihin. Siksi valiokunta pitää perusteltuna sitä, että kehyspäätöksessä on osoitettu vankeinhoitolaitokselle lisämäärärahoja. Niiden riittävyttä on syytä tarkkaan seurata sen varmistamiseksi, että henkilöstön nykyinen vaikea ylikuormitus tosiasiallisesti kevenee.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kehityksen puitteissa ei juuri voida tehostaa päihde- ja muuta kuntoutusta vankiloissa ja kriminaali-huollossa. Valiokunta pitää tätä lyhytnäköisenä säästämisenä. Yhä useammat vangit kärsivät päihde- ja mielenterveysongelmista, joten riittävän kuntoutuksen järjestäminen olisi tärkeää uusintarikollisuuden vähentämiseksi ja syrjäytymiskiirteen katkaisemiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että kuntoutuksen lisäämiseen osoitetaan jatkossa tarvittavat määrärahat.

Saadun selvityksen mukaan oikeusministeriö on käynnistämässä vankeinhoidon kehittämishjelmaa. Niin kuin lakivaliokunta on aikaisemminkin todennut (ks. LaVP 117/2006 vp), valiokunta antaa täyden tukensa kaikille sellaisille oikeusministeriön toimenpiteille, joilla pyritään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti kehittämään rangaistusten täytäntöönpanoa ja erityisesti vankeinhoitoa.

Syyttäjälaitos ja oikeudenkäyntien nopeuttaminen

Kehyspäätöksen mukaan vaativien rikosasioiden käsittelyä nopeutetaan ja syyttäjien osallistumista esitutkintaan lisätään. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan syyttäjälaitokselle on kehyksessä osoitettu lisää määrärahoja vuoden 2007 tasoon verrattuna tasokorjauksena 1,5 miljoonaa euroa vuodessa sekä vaativien rikosasioiden käsittelyn nopeuttamiseen ja syyttäjien esitutkintaan osallistumisen edistämiseen miljoonaa euroa vuodessa.

Lakivaliokunta on viime vaalikaudella esittänyt toistuvasti huolestuneisuutensa sekä syyttäjälaitoksen määrärahatilanteesta että oikeudenkäyntien pitkästä kestosta (ks. esim. LaVL 15/2006 vp, LaVL 18/2005 vp ja LaVL 18/2004 vp). Lisämäärärahojen osoittaminen syyttäjälaitokselle on siten perusteltua. Lisäresurssien avulla tavoiteltu syyteharkinta-ajan lyhentäminen on valiokunnan mielestä keskeinen osa niitä toimenpiteitä, joilla pyritään lyhentämään rikosasioiden käsittelyyn kokonaisuudessaan kuluva aikaa. Tuomioistuinkäsittelyn alkaminen mahdollisimman pian esitutkinnan päättymisen jälkeen on erityisen tärkeää rikok-

sen uhrin kannalta. Syyteharkinta-ajan lyhyys on tärkeää myös siksi, että henkilötodistelun luotettavuus heikkenee ajan kulumisen myötä. Tällä puolestaan on vaikutusta myös muutoksenhaku-alttiuteen.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä sitä, että oikeudenkäyntien pitkittymistä tulee pyrkiä määrätietoisesti vähentämään myös muilla toimenpiteillä kuin määrärahalisäyksillä. Keinoihin voivat kuulua mm. entistä tehokkaammat toimenpiteet istuntojen peruuntumisten estämiseksi ja rikosasioissa käytössä olevan kirjallisen menettelyn mahdollisimman tehokas hyödyntäminen sekä viimekätisenä toimenpiteenä myös oikeus-suojakeinojen kehittäminen oikeudenkäynnin viivästyistä vastaan.

Tuottavuusohjelma

Kehyspäätöksen mukaan hallitus jatkaa hallitusohjelman mukaisesti valtionhallinnon tuottavuusohjelman toteuttamista. Edellisen hallituksen päättämät toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen vuodesta 2005 vuoteen 2011 mennessä yhteensä noin 9 600 henkilötyövuodella, josta oikeusministeriön hallinnonalan osuus on 720 henkilötyövuotta. Kehyspäätöksen mukaan hallitus tähtää siihen, että valtion henkilöstömäärä supistuu edelleen 4 800 henkilötyövuodella. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisävähennystavoitteen kohdentamisesta eri hallinnonaloille on tarkoitus päättää syksyllä 2007.

Lakivaliokunta on aikaisemmin kiinnittänyt vakavaa huomiota niihin seurauksiin, joita edes 720 henkilötyövuoden suuruisen vähennystavoitteen toteuttaminen sellaisenaan tarkoittaisi tuomioistuinlaitoksen kohdalla (ks. LaVL 7/2006 vp). Niin kuin edeltä tästä lausunostakin ilmenee, henkilöstövoimavarat ovat jo nyt erittäin niukat myös muilla oikeusministeriön hallinnonalan keskeisillä toimintasektoreilla, kuten vankeinhoidossa ja syyttäjälaitoksessa. Näistä syistä lakivaliokunta pitää välttämättömänä, että suunniteltuja lisävähennystavoitteita ei kohdenneta oikeusministeriön hallinnonalalle.

Oikeuspoliittinen tutkimus

Lakivaliokunta on viime vaalikaudella useaan otteeseen korostanut tarvetta lisätä oikeuspoliittiseen tutkimukseen osoitettuja määrärahoja (LaVL 15/2006 vp, LaVL 9/2006 vp ja LaVL 18/2004 vp). Kehyspäätöksessä tähän tarkoitukseen ei ole kuitenkaan osoitettu lisärahoitusta.

Valiokunta toistaa aikaisemmat kannanottonsa siitä, että oikeusministeriön hallinnonalan tutkimusmäärärahoja on ryhdyttävä suunnitelmallisesti ja tuntuvasti kasvattamaan. Tämä on tärkeää, sillä tutkimukseen pohjautuva tieto oikeusoloista kuuluu suunnitelmallisen kriminaali- ja muun oikeuspolitiikan sekä laadukkaan lainvalmistelun perusedellytyksiin. Oikeuspo-

liittisen tutkimuksen nykyiset voimavarat ovat niin niukat, että päätöksenteon pohjaksi tarvittavaa tutkimustietoa voidaan tuottaa vain rajoitetusti.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä lisäksi huomiota siihen, että oikeuspoliittisen tutkimuksen tilaa ja rahoitusta on pyrittävä vahvistamaan myös valtion sektoritutkimusjärjestelmän vireillä olevan uudistamistyön yhteydessä.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Heidi Hautala /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäsen. Esko Ahonen /kesk
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Krista Kiuru /sd
Sanna Lauslahti /kok

Outi Mäkelä /kok
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönkä /sd
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuomo Antila.